

de Bijbel was dan ook het buitenhouden van de ‘wereld’ (argument 6).

Onder de voorstanders van protestants-christelijk onderwijs dreven de gereformeerden de antithese zó ver dat zij niet alleen tegenover de Belgische samenleving een offensieve houding aannamen, maar eveneens tegenover VPCO-sympathisanten die tot andere, in hun ogen leerstellig minder zuivere protestantse kerkverbanden behoorden. Op onderwijsgebied erkenden zij de noodzaak van samenwerking met niet-gereformeerden, maar dan wel op hún voorwaarden. Zo was in Brussel het initiatief tot stichting van een school met de Bijbel, dat later in de oprichting van de Prinses Julianaschool zou resulteren, aanvankelijk volledig gebonden aan de lokale gereformeerde kerk.⁸³ Ook in Antwerpen bleken de gereformeerden niet direct tot interkerkelijkheid bereid. Eykman, predikant van de Antwerpse zendingskerk, vond de grondslag van de school met de Bijbel zoals de gereformeerden die voor ogen stond, veel te dogmatisch en besloot zich daarom van het initiatief tot oprichting van een dergelijke school te distantieëren. Om diezelfde reden besloten leden van de bij de Bond van Kerken aangesloten gemeente tot oprichting van een protestantse school over te gaan *zonder* de gereformeerden daarbij te betrekken.⁸⁴ In Gent, ten slotte, bestond tussen 1936 en 1944 een gereformeerde school met de Bijbel náást de twee jaar eerder gestichte Gaspard de Colignyschool.⁸⁵ Pas nadat duidelijk was gebleken dat aan de eigen kerkgemeenschap gebonden scholen geen levensvatbaarheid bezaten, verbreedden de Brusselse gereformeerden de grondslag van hun school en stelden de gereformeerden in Antwerpen en Gent zich alsnog tevreden met ter plaatse bestaande, interkerkelijke scholen met de Bijbel.⁸⁶

Alles overziende, betoont de casus van het protestants-christelijk lager schoolonderwijs in Vlaanderen, zoals in de inleiding aangekondigd, hoe een minderheid – de voorstanders van scholen met de Bijbel – zich binnen een groepering die, op haar beurt, op nationaal niveau een minderheid vormde – protestanten in België –, heeft opgesteld tegenover de haar omringende samenleving én tegenover de meerderheid in eigen kring. Dit laatste raakt aan het in de inleiding als tweede genoemde punt dat de bredere relevantie van deze studie naar de VPCO onderstreept. Om de stichting en instandhouding van scholen met de Bijbel mogelijk te maken, moest de VPCO brede steun zien te verwerven. De argumenten die de vereniging gebruikte om de door haar beoogde achterban te mobiliseren, speculeerden op gevoelens van saamhorigheid die de kerkelijk verdeelde protestanten als continu door een vijandige buitenwereld bedreigde minderheid onderhuids verbonden. Méér dan op enig ander terrein was op het gebied van schoolstichting

⁸³ Liagre, ‘Magister dixit...’, deel 2’, 58-59.

⁸⁴ A. de Raaf, *Bewaar het pand. Een eeuw protestantse kerk aan de Bexstraat te Antwerpen* (Antwerpen 1993) 40-41; ‘Ingezonden stukken – Nederlandsche school te Antwerpen’, *Algemeen Handelsblad* 104.30410 (22 oktober 1931) 4.

⁸⁵ J. Temmerman, ‘De gereformeerde school’, in: A. Rambaut en J. Temmerman ed., *Gaspard de Colignyschool, 1934-2009. Het 75-jarige bestaan van de School met de Bijbel te Gent* (Gent 2009) 75-76.

⁸⁶ Het deputaatschap voor de Evangelisatie in België rapporteerde in 1939 aan de generale synode van de GKN, naar aanleiding van de stichting van een strikt aan de lokale gereformeerde kerk gebonden school in Gent, dat samenwerking met andere protestanten ‘op schoolgebied in België (...) wenselijker [wordt] geacht dan té ver doorgevoerd isolement.’ Zie: *Acta Gereformeerde Kerken in Nederland 1938/1939*, bijlage xxxi, 210.